

УДК 346:342.25

ПОНЯТТЯ РЕГІОНАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІКОЮ У ВИМІРІ НАУКИ ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА

Яценко С.С., абітурієнт до аспірантури,
помічник адвоката

Інститут економіко-правових досліджень Національної академії наук України

Стаття присвячена аналізу поняття державного управління економікою як господарсько-правового явища у контексті його регіоналізації та розробці його визначення.

Ключові слова: господарсько-правове регулювання, регіоналізація, державне управління, децентралізація.

Статья посвящена анализу понятия государственного управления экономикой как хозяйственно-правового явления в контексте его регионализации и разработке его определения.

Ключевые слова: хозяйственно-правовое регулирование, регионализация, государственное управление, децентрализация.

Jatsenko S.S. THE NOTION OF THE REGIONALIZATION OF THE STATE ECONOMICAL ADMINISTRATION WITHIN ECONOMIC LAW

This article deals with the analysis of the notion of the state administration of economy as the economic law concept in the context of its regionalization and developing its authoring definition.

Key words: legal management of economy, regionalization, state management, decentralization.

Взаємозалежність макроекономічних показників (таких як валовий внутрішній продукт, валовий національний продукт, особистий дохід тощо) з якістю нормативно-правового регулювання, з одного боку, обґруntовує факт існування різних економічних теорій – кейнсіанства, монетаризму чи то неокласицизму, а з іншого боку, свідчить про актуальність та необхідність фахового регулювання державного-політичного впливу (політичний вплив вказується через популяризацію поняття «політична воля») на економіку. У світлі останніх місяців, протягом яких Україна зазнає великих втрат (як економіко-фінансових, так і людських), стрімко зростає популярність ідеї децентралізації та регіоналізації. Можливо, це є наслідком того, що у кризовий час громадяні держави особливо очікують визначних кроків від Україди – у першу чергу щодо сфери економіки та безпеки, проте врешті-решт схиляються до більшої самостійності у регулюванні господарського обігу.

Оскільки сама концепція державного управління розроблена в межах галузі саме адміністративного права, то і державне управління економікою необхідно розглядати комплексно – з урахуванням специфіки предмета – у поєднанні з господарським правом та економікс (економічною теорією), бо і господарське право характеризується своєю комплексністю. Цей прийом автор використовує не для нагадування про самостійність доволі нової галузі господарського права чи вже традиційного адміністративного права, а саме для додаткового підтвердження необхідності узгодженості економіко-правової науки та управлінської науки для досягнення цілей, визначених для держави.

Проблематикою господарсько-правового аспекту, адміністративного аспекту державного регулювання економіки та його регіоналізації займалися вітчизняні та зарубіжні

вчені-фахівці у галузі господарського права (В.А. Устименко, В.К. Мамутов, О.П. Підцерковний, О.М. Вінник), адміністративного права (Ю.С. Шемшученко, С.В. Ківалов, С.Г. Стеценко), економічної теорії (Кемблелл Р. Макконелл, Стенлі Л. Брю), регіоналістики (Ю.І. Крегул, Т.В. Голікова, С.Г. Стеценко, Т.В. Панченко, В.І. Чужиков).

Хоча зазначені вчені досліджували дане питання із свого ракурсу, сучасний стан розробки цього питання характеризується оптимізацією та піднесенням науково-дослідного потенціалу навколо ідеї регіоналізації державного управління як такого. Активальність даної теми обумовлюється значимістю для вітчизняного наукового та побутового «світогляду» закордонного досвіду Польщі, Іспанії, Франції, Великобританії з управління економікою.

Метою статті є привернути увагу до господарсько-правових теоретичних аспектів регіоналізації та перспективності його дослідження, а завданням – запропонувати власне визначення «регіоналізації державного управління економікою».

Об'єктом дослідження є управління економікою як категорія господарського та адміністративного права, а предметом – регіоналізація державного управління економікою у вимірі науки господарського права. Ця тема характеризується науковою новизною, адже у світлі ратифікації Угоди про асоціацію між Україною з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії та іншими державами-членами, з іншої сторони, концепція регіоналізму набула нового статусу: в тексті Угоди часто зустрічається поняття «регіональні» контекст (ст.352), питання і цілі (ст.1, 4), співробітництво в енергетиці (ст. 337). Оскільки розділи IV-VI стосуються економіки, то зазначена тема відтепер нерозривно пов'язана із науковою господарського права.

При написанні роботи використовуються такі методи дослідження, як формально-логічний (догматичний), соціально-правовий, порівняльно-правовий, герменевтичний, аналітики, встановлення категорій, а також метод емпіричного та теоретичного пошуку матеріалів та дачі висновків.

У цій роботі автор оминає приклади систем права, у яких регіоналізація відбувалася переважно на етнічних підставах (Бельгія, Італія), сприймаючи як єдино-безпечний для суверенітету України тільки економічний фактор регіоналізації. З-поміж іншого автор має на меті запропонувати визначення «регіоналізація державного управління економікою» як окремого поняття, у тому числі за допомогою його характеризуючих ознак саме у розрізі економіко-правового його бачення. У такий спосіб автор намагається привернути увагу до перспективності наукового опрацювання даного напрямку дослідження.

З метою опрацювання джерел написання цієї статті автор приймає припущення (гіпотезу), що поняття регіоналізації державного управління економікою є таким, що наскрізно проходить через господарське право, адміністративне право, економічну теорію та державну безпеку.

У зв'язку з тим, що необхідно зрозуміти складну лексичну одиницю – категорію «регіоналізація державного управління економікою», треба, по-перше, вичленити із неї більш прості складові частини (такі як «регіоналізація», «державне управління», «економіка»), а по-друге, сприйняти цю категорію як одне ціле, як поняття, що виникає на стику науки господарського права, адміністративного права, економіки та регіоналістики. Якщо намагатися визначити причину складності поєднання елементів такої значної кількості дисциплін «під дахом науки господарського права», то варто зазначити: наука господарського права є гуманітарною прикладною наукою, яка покликана забезпечити господарський порядок в економіці, адже завдяки науці господарського права існує правова галузь «господарське право». Економікс – точна прикладна наука, яка досліджує утворення та обіг товарів-послуг, які «обслуговуються», забезпечуються господарським правом. А регіоналістика – теоретична наука, яка розробляє саму основу (концепцію), згідно з якою розбудовується/реформується вся система (у тому числі економіка як сфера суспільного виробництва). Тобто регіоналістика розробляє ще більш загальні умови, ніж юриспруденція в цілому, і є суто політичною наукою, а отже пов'язати реально-існуюче господарське право із суто-доктриною є досить складним завданням.

«Регіоналізація» – здійснення політики регіоналізму; «регіоналізм» – підхід до розгляду чи вирішення яких-небудь проблем з позиції інтересів регіону; «регіоналістика» – наука, яка вивчає проблеми з позиції регіоналізму, наука, яка вивчає територіальну організацію економіки, господарської діяльності та економічне районування; «регіоналістський» – що стосується регіоналізму, пов'язаний з ним [1, с. 1206]. Отже, поняття регіоналізму та інші

пов'язані із ним поняття є категоріями політології, які у даній статті автор розглядаємо у системному зв'язку із наукою господарського права. Оскільки поняття «державне управління» та «економіка»/«економікс» відомі, їх поняття у статті не розкриваються. Необхідно зазначити, що регіоналізація і децентралізація органічно пов'язані, є схожими поняттями. Тому необхідно уточнити їхнє співвідношення.

Кажучи про централізацію/децентралізацію й окрему їх умову – регіоналізацію, необхідно зазначити, що принцип same поєднання централізації і децентралізації, територіальний – спеціальний принципи державного управління в цілому. Розумне співвідношення централізації владних повноважень із делегуванням їх на місцевий рівень є умовою успішності державної політики на місцях. Залежно від сфери, в якій здійснюється управління (економіка, національна безпека), ступінь проявів буде різний. Наприклад, якщо аналізувати державне управління у сфері економіки, то переважний характер має саме децентралізація, оскільки саме таким чином держава має змогу забезпечити реалізацію права людини на підприємницьку діяльність. Водночас децентралізація не означає повної відсутності держави в тій чи іншій сфері життя. У сфері економіки «втручання» здійснюється у тому числі за рахунок адекватної системи оподаткування, обмеження монополізму, регулювання діяльності спеціальних економічних зон тощо – держава забезпечує рівні умови та «правила гри». З іншого боку, в галузі національної безпеки прояви централізації є домінантними [2, с. 53, 57]. Варто зазначити, що децентралізація як передача влади із центру на місця, є формою, зовнішнім вираженням процесу і регіоналізація теоретично може існувати і без децентралізації. Проте за умови децентралізації політика регіоналізації проявляється на повну. Адже вона є основним принципом регіонального розвитку [3, с. 80]. Якщо ідея регіоналізації стосується науки господарського права, то необхідно дослідити на предмет регіоналізації Господарський кодекс України та інші нормативні акти.

На думку автора, початково ідея регіоналізації та децентралізації міститься у Господарському кодексі України. Відповідно до ст. 11 Господарського кодексу, органи влади АРК, місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування відповідно до Конституції України розробляють і затверджують програми соціально-економічного та культурного розвитку відповідних адміністративно-територіальних одиниць та здійснюють планування економічного і соціального розвитку цих регіонів. Саме це положення є проявом регіональності, що дозволяє зв'язати в одне ціле досліджувані поняття із різних наукових дисциплін.

Перехід до ринкового механізму регулювання економічних відносин передбачає постійне поглиблення правового впливу на економічні процеси, розширення сфери застосування загальнодержавних програм розвитку економіки, приватизації державної та комунальної власності, демонополізації та

конкуренції. Отже, за сучасних умов необхідно окремо зазначити і регіоналізацію у впорядкуванні економічних процесів.

Оскільки автори вказують, що для державного і ринкового механізмів регулювання економіки притаманні позитивні і негативні риси (М.В. Болдуєв) [4, с. 3, 4], мабуть, необхідно зазначити, що регіоналізація, напевне, є позитивною рисою. Так, наприклад, Указ Президента від 25.05.2001 р. чітко визнав децентралізацію та регіоналізацію управління економікою умовою сталого економічного розвитку.

Практика вже засвідчила: якщо покладатися тільки на суті ринкові механізми у розвитку системи, то, як це не парадоксально, перехід до цивілізованого суспільства з ринковою економікою стане справою віддаленого майбутнього, причому без гарантій виникнення оптимальних пропорцій як у структурі самої економіки, так і в структурах управління.

Як зазначає Ю.І. Крегул, організаційно-правові структури – це суб'єкти державного управління економікою. Організаційно-правові методи і форми – це ті засоби і прийоми, що їх використовують суб'єкти управління для реалізації своїх повноважень, тобто методи й форми їхньої управлінської діяльності. Саме напрям з регіоналізації державного управління, на думку автора статті, є тим вектором розвитку, який наскрізно проходить через ці два елементи [5, с. 20].

Складність цього процесу обумовлюється тим, що, як зазначає Ю.І. Крегул, управління включає в себе управління сільським господарством, паливно-енергетичним комплексом, використанням та охороною природних ресурсів, зовнішньо-економічною діяльністю, бюджетно-фінансовою, кредитною та податковою діяльністю, транспортом, зв'язком, будівництвом, житлово-комунальним господарством, статистичною діяльністю. Держава визначає правові основи для прийняття управлінських рішень, захищає інтереси національної економіки, формує її інфраструктуру, контролює процеси грошового обігу, встановлює і розвиває економічно вигідні для суспільства і держави правовідносини. Звісно, тенденції регіоналізму втілюються у політиці. Необхідно з'ясувати причини політики регіоналізму.

Явища регіоналізму і регіоналізації традиційно пов'язують з процесами послідовних змін у територіальному розшаруванні суспільства, обумовленими соціально-економічними або (ї) етнокультурними чинниками, та не завжди врегульовані законодавчо. Ці процеси покликані: по-перше, розподілити владні повноваження всередині політичного організму; по-друге, розвантажити державний центр шляхом утворення нових субцентрів управління; по-третє, поєднати загальнонаціональну політику з територіальною специфікою.

Іноді регіоналізм характеризують як стан незадоволення найрозвинутішій частині країни центральним урядом, який перерозподіляє державний бюджет на користь менш розвинутих регіонів, аби досягти певного вирівнювання розвитку та політичної стабільності [6, с. 61-81].

У будь-якому разі категорію «регіоналізм» вживають у контексті визнання факту існування в країні районів зі значними розбіжностями. Тобто поняття «регіоналізм» виступає політичною характеристикою територіально-неоднорідної держави. Отже, регіоналізм визначимо як доктрину, яка відображає позиції соціально-політичних суб'єктів на проблемах регіонів, образ мислення і дій, що виходять з пріоритетності регіональних інтересів над державними. Регіоналізація ж пов'язана з процесами суспільно-політичного життя, націлених на реалізацію ідей регіоналізму, надання територіям особливого статусу, створення відповідних державних органів і органів місцевого самоврядування.

Іншими словами, регіоналізм – це вимоги, які висуває периферія, регіоналізація – відповідь центру на вимоги територій. Лише тоді можна вести мову про регіоналізацію, коли ідеї регіоналізму отримали втілення в державній політиці і вписані у законодавство. На практиці це означає утворення додаткового рівня управління або принаймні законодавчий перерозподіл повноважень при збереженні існуючої структури управління. Отже, регіоналізм на відміну від регіоналізації не має інституційної складової. Варто з'ясувати сучасний стан та історію регіоналізму.

У Європі регіоналізм існує ще з другої половини XIX ст. як соціально-культурна, інтелектуальна і політична доктрина. Її прибічники виступали проти уніфікації всіх сфер суспільного життя, суті централістських тенденцій, виходячи з того, що джерелом розвитку місцевої влади мають бути культурні та історичні традиції.

Упродовж XX ст. ідеї регіоналізму та проекти регіоналізації були популярними у більшості унітарних держав Європи. У Португалії і Греції регіоналізм так і не отримав інституційного завершення, регіоналізація була здійснена у Бельгії, яка зрештою стала федерацією, Великобританії, Італії, Іспанії і Франції. Ці країни з метою децентралізації держави запровадили політико-адміністративні структури інфранаціонального рівня, які стоять вище базових органів управління і є найпоширенішими проміжними ланками. Але і в цих країнах регіоналізм тривалий час сприймався як руйнуюча доктрина. Інституційне визнання регіонів стали отримувати починаючи приблизно з 1947 року (в Італії), а дискусії з приводу оптимального розміру регіону і регіональних структур у більшості країн Європейського співтовариства набули поширення наприкінці 1980-х років у зв'язку зі становленням внутрішнього європейського ринку. Ідея регіоналізму у західних демократіях утверджується у зв'язку із переходом до постіндустріальної стадії розвитку суспільства. У постіндустріальному суспільстві утраче сенс саме поняття більшості, бо суспільство складається з різноманітних меншин, які вступають одна з одною у складні, часто суперечливі відносини.

Виділяють два аспекти регіоналізму: історико-культурний та політичний. Перший має конструктивний характер і пов'язаний з протистоянням таким процесам, як знеособлен-

ня місцевих традиції і знищення усіх меж різними етнічними, субетнічними, культурними та релігійними співтовариствами. Другий – тяжіє до сепаратизму.

Виходячи із причин регіональних розбіжностей виокремлюють також культурний та економічний регіоналізм. У Франції, зокрема, причини регіоналізації мають економічний характер, у Бельгії та Іспанії – етнічний, в Італії – мовний.

Децентралізація як процес передачі повноважень від центральної влади до регіональної має також чимало проявів. Може виникати внаслідок раціоналізації субнаціональних одиниць управління зверху-донизу (модернізації політичних систем) або подолання нерівності економічних або інших обставин.

В умовах зростання глобалізаційних процесів, які суттєво послаблюють роль національної держави на світовій арені, через підвищення ролі локальних спільнот явища регіоналізму та процеси регіоналізації посилюються.

У сучасній Європі регіоналізація перестала бути територіально обмеженою та за змістом й наслідками та переростає у глокалізацію – форму залучення більших територій у процес глобалізації. Загалом феномен «глокалізації» характеризують як процес взаємодоповнюваності та взаємопроникнення глобальних та локальних тенденцій. Внутрішньодержавні регіони використовують ту обставину, що на невеликій території відбувається концентрація освітніх, наукових, фінансових та інших структур. В результаті чого регіони формують власний транснаціональний простір взаємодії в рамках світових економічних і політичних процесів.

Британський дослідник У. Бульман вказує на такі причини регіоналізації та децентралізації країн ЄС: спроба надити регіонам широке поле для маневру, тобто самостійного зростання, внутрішнього розвитку та залучення зовнішніх ресурсів перед лицем глобалізації; спроба виживання сучасних націй-держав в силу ускладнення соціальних, економічних та екологічних проблем, що вимагає іншого підходу, ніж традиційний універсальний підхід «зверху до низу»; поглиблення інтеграційних процесів та їхнього проникнення компетенції регіонів. Є чотири види європейських країн за результати регіоналізації: федераційні системи (Австрія, Бельгія, Німеччина), регіоналізовані унітарні держави (Італія, Іспанія, Велика Британія), унітарні держави, які передають повноваження регіонам (Франція, Нідерланди, Португалія), класичні унітарні держави (решта європейських країн) [7, с. 9-10].

Становлення французького державотворення супроводжувалося протистоянням регіонів центру через економічну неоднорідність територій. У 1788 році внаслідок адміністративної реформи виникли департаменти, які ділилися на дистрикти, кантони і комуни. Дистрикти і кантони відіграють роль лише під час проведення виборів. Комуни і департаменти мають органи місцевого самоврядування, на долю яких приходиться 2/3 усього суспільного виробництва. У 1964 році національну територію поділено на 22

регіони, внаслідок створено нову посаду – префекта-координатора, який контролює діяльність місцевих органів департаментів і регіонального управління, має право вносити пропозиції, а дії, які потребують витрат не входять до його прерогативи. У 1971-1972 рр. були створені дорадчі регіональні ради з обмеженими компетенціями, які обиралися непрямим голосуванням. Законами 1982, 1983, 1986, 1991 було утворено нові регіони. Реалізація політики вирівнювання (надання державної допомоги депресивним територіям). Підтримка й зміцнення економік найбільш розвинених регіонів.

У структурі регіональної політики провідною є регіональна економічна політика, адже саме вона через відповідні фінансові, кредитні та матеріальні ресурси детермінує вирішення соціальних, екологічних, науково-технічних, демографічних й інших проблем регіону. Регіональна економічна політика охоплює: бюджетну і податкову політику, планування, прогнозування соціально-економічних процесів у регіоні, реалізацію цільових програм, використання природних ресурсів і управління власністю регіону, розміщення продуктивних сил, реструктуризація економіки регіонів тощо. Економічна регіональна політика виступає пріоритетним напрямом регіональної політики під час економічної кризи, коли її заходи спрямовуються на збереження виробничого потенціалу, підвищення продуктивності праці та ефективності використання ресурсів регіонів, створення нових робочих місць, розбудову інфраструктури.

Інноваційна політика (політика місцевих ініціатив) – сучасна регіональна політика – звертає увагу на виробництво конкурентної продукції, розвиток промислового виробництва й сфери послуг, їх регулярне відновлення. Регіони мають право самостійно (звичайно в узгодженні з національною стратегією регіональної політики) розробляти програми свого розвитку й вишукувати ресурси для їх реалізації. Лише окремі території, які з об'єктивних причин не здатні зробити це власними силами, можуть очікувати на підтримку держави.

Під час переходу до постіндустріальної стадії розвитку суспільства все більше відчувається потреба в регіональному облаштуванні суспільства, актуалізації множинності організаційно-територіальних принципів його побудови. В умовах глобалізації явища регіоналізму та процеси регіоналізації набувають специфічних форм глокалізації. У європейських країнах, де починаючи з другої половини ХХ ст. відбуваються процеси регіоналізації, суттєво відрізняються її кінцеві результати, тобто ті форми регіонального управління, які виникають.

Ідея «Європи регіонів» розвивається досить бурхливо – квазіцентралістська, помірно-регіоналістська та радикально-регіоналістська. Одні вважають, що відбудеться поступове відміння національної держави через її неадекватність сучасним реаліям та формування Європи двох рівнів.

Важливими вимогами для регіональної влади (як і місцевої) як форми самовряду-

вання, як того вимагає Європейська хартія місцевого самоврядування, є наявність правої, організаційної та фінансової автономії щодо інших органів місцевого самоврядування, а також щодо державних органів.

Фінансова автономія – право органу самоврядування на володіння й розпорядження власними коштами, достатніми для здійснення своїх функцій і повноважень. Частина з них повинна формуватися за рахунок місцевих податків і зборів, ставки яких у рамках закону повинні визначатися самим органом самоврядування.

Сфери, що мають загальнонаціональне значення і безпосередньо пов'язані з проблемами національної безпеки й геополітичної стабільності, завжди контролює центр. Зокрема – національні фінанси, загальнонаціональні комунікації, авіація, морський транспорт, залізниця, атомна енергетика.

Поширеною серед таких авторів, як О.Ф. Шабров, А.М. Ковалев, Дж. Ребін, Дж. Боуман, є думка, що немає відмінностей між політикою та управлінням. На думку автора статті, найкраще для цілей регіоналізації підходить поєднання двох парадигм – «регіон як квазікорпорація» та «регіон як ринок». Парадигми «регіон як квазідержава» та «регіон як соціум» мають більшу політичну складову та менше господарсько-економічної [8, с. 90-92]. Нові процедури формування державної політики повинні бути безпосередньо пов'язаними з бюджетним процесом та консультаціями з громадськістю.

Варто зауважити, що хоча на даному етапі розвитку української державності регулюючий вплив органів публічної адміністрації є переважаючим, варто розвивати напрям (О.В. Клим) самоорганізації суб'єктів підприємництва [9, с. 290-296]. Автор із цим погоджується, проте додатково зазначає, що необхідно забезпечувати її за умов регіоналізації та децентралізації, а також розглядає вплив глобалізації на адміністративно-правове регулювання у питанні фіiscalnoї та культурної функцій, функції забезпечення місцевого самоврядування.

Крім того, вбачається, що розширення функцій регіонів в реалізації процесів міжнародної інтеграції може дати позитивні результати за умови оптимізації економічних зв'язків між самими регіонами, посилення ролі держави в забезпечення політичної і економічної безпеки [10, с. 3].

Глобалізація та інтернаціоналізація світових економічних процесів спричинили кардинальні перетворення. Хоча С.В. Кухтик розглядає дане питання з точки зору адміністративного права, проте він, як автор розуміє, визнає управління економікою виключно парадією адміністративного права, то в наслідок цього такий самий підхід можна і необхідно застосовувати і з боку господарського права (просто замінити у його позиції слово

адміністративне на господарське). Це, схоже, походить зі світоглядної позиції – чи існує господарське право як самостійна галузь, чи є тільки адміністративне чи-то адміністративно-господарське [10, с. 498-501].

Тож, це є проявом того, що по-перше, предмет господарського права, як видно, продовжує змінюватися і доповнюється проблематикою регіоналізації державного управління економікою; по-друге, є справді комплексним; по-третє, системно пов'язаний із економіком та політичними науками, зокрема регіоналістикою. Ознайомившись із регіоналістикою, економічною теорією та розглянувши їх у взаємозв'язку із науковою господарського права, можна запропонувати власне визначення терміну «регіоналізація державного управління економікою» з точки зору господарського права, а не політології чи адміністративного права.

Отже, «регіоналізація державного управління економікою» – системне та послідовне запровадження Урядом таких умов, що узгоджуються із вимогами національної безпеки та інтересами визначеного регіону, який сприймається як окреме єдине економічно ціле самостійне адміністративно-територіальне утворення, за яких господарюючі суб'єкти здійснюють господарську діяльність на засадах переваги власних, місцевих інтересів над інтересами інших регіонів та здійснюються з підстав вчинення спротиву викликам глобалізації. Виходячи із змісту даного визначення автор доходить висновку, що гіпотеза дослідження підтвердилася.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови [авт.-уклад. Бусел В.Т.] – К. : Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с.
2. Стеценко С.Г. Адміністративне право України : навчальний посібник. – К. : Атіка, 2007. – 624 с.
3. Державне управління регіональним розвитком України : монографія / за заг. ред. В.Є. Воротіна, Я.А. Жаліла. – К. : НІСД, 2010. – 288 с.
4. Болдуев М.В. Державне управління як фактор розвитку економіки України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://vuzlib.com/content/view/2052/29/>.
5. Крегул Ю.І. Правові основи державного управління економікою України : навчальний посібник. – К. : КНЕУ, 2003. – 431 с.
6. Панченко Т.В. Політична регіоналістика : навчальний посібник. – Х. : ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2011. – 188 с.
7. Bullman U. The Politics of the Third level. In: The Regional Dimension of the European Union. Ch.Jeffery (ed.), London, 1997. – Р. 300.
8. Чужиков В.І. Глобальна регіоналістика: історія та сучасна методологія : монографія. – КНЕУ, 2008. – 272 с.
9. Соціально-економічні дослідження в переходний період. Механізми реалізації регіональної політики : збірник наукових праць / НАН України, Інститут регіональних досліджень. – Львів, 2003. – 390 с.
10. Адміністративне право України: стан і перспективи розвитку : збірник наукових праць 6 Міжнародної науково-практичної конференції (23-24 вересня 2011 р., Київ) // Кол. Андрійко О.Ф., В.П. Нагребельний. – Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. – 600 с.